

Jerzy Sasaki

Druga sesja historyczna adwokatury

Palestra 20/8-9(224-225), 100-104

1976

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prezes Wyższej Komisji Dyscyplinarnej adw. Tadeusz Sarnowski:

- kierowanie pracami Wyższej Komisji Dyscyplinarnej i nadzór nad pracami komisji dyscyplinarnych,
- kierownictwo pracą Komisji radców prawnych oraz koordynacja prac z tego zakresu,
- kierownictwo Komisją Emerytów i Rencistów.

Niezależnie od prac z powierzonego zakresu działania a wypływających z piastowanej funkcji, każdy członek Prezydium sprawuje pieczę nad izbami adwokackimi według następującego podziału:

Prezes adw. dr Z. Czeszejko	— Bielsko, Kraków, Warszawa
Wiceprezes adw. dr W. Pocięj	— Gdańsk, Kielce, Płock, Szczecin
Wiceprezes adw. K. Potrzebowski	— Łódź, Opole, Zielona Góra
Sekretarz adw. E. Mazur	— Katowice, Koszalin, Poznań, Wrocław
Skarbnik adw. J. Gniewiewski	— Bydgoszcz, Rzeszów, Toruń
Rzecznik Dyscyplinarny adw. L. Gluza	— Białystok, Lublin, Olsztyn, Radom
Prezes WKD adw. T. Sarnowski	— Częstochowa, Siedlce, Wałbrzych.

Z PRAC OŚRODKA BADAWCZEGO ADWOKATURY**1.****Druga sesja historyczna adwokatury**

W kilku słowach warto przypomnieć, że pierwsza sesja poświęcona historii adwokatury polskiej, zorganizowana przez Komisję Historyczną przy NRA, odbyła się w Szczecinie w czerwcu 1971 r. w związku z eksponowaniem wystawy pt. „Adwokatura—piśmiennictwo—przyczynki historyczne—grafika”. Przedmiotem tej pierwszej sesji były referaty: 1) „Tradycja adwokatury polskiej do czasu rozbiorów” (adw. dr Andrzej Kiswa z Wrocławia), 2) „Historia adwokatury polskiej okresu rozbiorów” (adw. dr Roman Łyczewek ze Szczecina) i 3) „Zarys historii czasopisma PALESTRA” (adw. dr Paweł Aślanowicz z Warszawy).

Referaty te, stanowiąc niewątpliwie pewien dorobek w pracach nad historią adwokatury, miały jednak charakter zarysowy i skrótowy. Retrospektywnie biorąc, jest rzeczą widoczną, że sesja z 1971 r. stała się jedynie wstępem do prac historycznych, zakrojonych na znacznie szerszą skalę a prowadzonych obecnie w ramach Ośrodka Badawczego Adwokatury.

Druga sesja historyczna, która się odbyła w Szczecinie w dniu 4 kwietnia 1976 r., dała możliwość podsumowania znacznego dorobku w dziedzinie prac historycznych, przedyskutowania i rozstrzygnięcia szeregu wątpliwości w zakresie metody prac oraz skonkretyzowania planów na kilka najbliższych lat.

O znacznym poszerzeniu zainteresowań historią w środowisku adwokackim świadczy fakt licznego udziału w sesji adwokatów z różnych miast. Rzeczą godną pod-

kreślenia jest to, że wszyscy uczestniczący w obradach sesji adwokaci z reguły od dłuższego już czasu systematycznie współpracowali z Ośrodkiem Badawczym Adwokatury, a w szczególności z redakcją Słownika Biograficznego. Pozwoliło to w toku dyskusji wielokrotnie nawiązywać do poprzednich kontaktów, wymiany korespondencji, złożonych opracowań itp.

Sesji przewodniczył kierownik Ośrodka Badawczego Adwokatury adw. Witold Bayer, a z ramienia Prezydium NRA obecni byli: prezes dr Zdzisław Czeszejko, wiceprezes dr Zdzisław Krzemiński i sekretarz adw. Edmund Mazur. Przybyli też na sesję reprezentanci większości izb adwokackich wykazujących się pewnym dorobkiem w pracach historycznych, a mianowicie: z Warszawy — adw. dr Edward Muszalski (kierownik oddziału redakcji Słownika) i adw. Karol Pędowski, z Wrocławia — adw. dr Andrzej Kisza i adw. Andrzej Jochelson, z Łodzi — adw. Alfred Dreszer, dziekan Eugeniusz Sindlewski i adw. dr Juliusz Leszczyński, z Poznania — adw. Stanisław Hęćka, z Gdańska — adw. Bohdan Suligowski, z Kielc — adw. Świętosław Krawczyński, z Cieszyna — adw. dr Ludwik Kohutek. Z Izby szczyńskiej uczestniczyli w sesji m.in. redaktor Słownika dr Roman Łyczywek, zastępca redaktora adw. Tadeusz Burakowski oraz wicedziekan Jerzy Zaniemojski. W posiedzeniu uczestniczyło również kilku zaproszonych prawników nieadwokatów.

W pierwszym punkcie obrad adw. Witold Bayer przedstawił całokształt prac Ośrodka Badawczego Adwokatury w zakresie historii adwokatury. Obok najbardziej zaawansowanych w tej chwili prac nad Słownikiem, rozwijają się wyraźnie nowe działy pracy, bezpośrednio lub pośrednio związane z problematyką historyczną. Do prac tych należy zaliczyć organizację Muzeum Adwokatury, Archiwum Adwokatury i Centralną Bibliotekę. Pomyślny rozwój tych agend jest zagwarantowany przez współpracę grona fachowców i pomoc ze strony odpowiednich władz i instytucji oraz przez życzliwy stosunek do nich organów samorządu adwokackiego.

Adw. Bayer ocenił stan ogólnej znajomości historii adwokatury wśród adwokatów jako niezadowalający i ze swej strony wskazał wstępnie na konieczność opracowania historii w zarysie, który by stanowił podręcznik dla aplikantów i kompendium dla adwokatów. W innych kwestiach prelegent powołał się na opracowane ostatnio i wydane jako druk wewnętrzny sprawozdanie z prac Ośrodka.

Dalsze prelekcje i obszerna dyskusja objęła wszelkie zagadnienia związane z przygotowaniem do publikacji Słownika Biograficznego Adwokatów Polskich. Zasadnicze kwestie zreferował w tej mierze redaktor Słownika adw. dr Roman Łyczywek. Ogólne założenia programowe Słownika, przyjęte przed kilku laty, nie uległy zasadniczym zmianom, choć w czasie prac powstało wiele wątpliwości i alternatyw, które stopniowo poddawano dyskusji.

Prace redakcji Słownika uległy poważnemu rozszerzeniu. W obecnej chwili redakcja pozostaje w ścisłym kontakcie z kilkudziesięciu korespondentami nie tylko w kraju, ale i za granicą. Dzięki chętniej pomocy ze strony wielu adwokatów, rodzin zmarłych adwokatów, a nawet klientów zmarłych adwokatów zgromadzono wiele materiałów biograficznych. Spełnią one swą rolę nie tylko przy opracowaniu Słownika, lecz stanowić będą jednocześnie niezastąpiony materiał do poznania historii adwokatury polskiej i ujawnienia roli, jaką odgrywała nasza adwokatura w życiu publicznym i społecznym. Popularyzacja tych prac ma bardzo doniosłe znaczenie wychowawcze dla młodych aplikantów i adwokatów oraz spełnia poważną rolę w kształtowaniu społecznej oceny adwokatury. Już w obecnej chwili widoczne są pewne pozytywne wyniki podejmowanej na tym polu pracy. Redakcja przeżyła w toku swej działalności pewne rozczarowanie, kiedy zmierzała do poważniejszego oparcia się na stałych korespondentach powołanych przez rady adwokac-

kie. Nie z braku dobrych chęci, a tylko ze względu na brak dostatecznego doświadczenia w pracach historycznych nie zdołano uzyskać tą drogą wielu materiałów, szczególnie niezbędnych do najtrudniejszego do opracowania tomu I Słownika. Rozszerzający się atoli zakres kontaktów osobistych i korespondencyjnych pozwolił braki te z nadwyżką zrekompensować.

W obecnej chwili przeważająca ilość materiałów do I tomu jest już zgromadzona. Część została już poddana recenzjom, a na przełomie lat 1976 i 1977 całość opracowań do tego tomu powinna być skompletowana. Częściowo gromadzi się już biogramy do II tomu, przygotowano też wstępny spis haseł do tego tomu, który jednak ulegnie jeszcze dość poważnym zmianom.

Raczej ze względów wychowawczych niż redakcyjnych pragnie się zainteresować współpracą z redakcją Słownika młodych adwokatów i aplikantów.

Kwestie redakcyjne nastrożają wiele wątpliwości. Podniesiono np. przez prawników polskich z zagranicy kwestię, jak należy rozumieć pojęcie „adwokat polski”. Artykuł na ten temat, opublikowany w „Palestrze”, zyskał sobie uznanie. Istnieje również szereg odmiennych poglądów na temat tego, w jaki sposób mają być ujmowane poszczególne biogramy: czy więc należy dążyć do maksymalnej dokładności danych biograficznych, czy eksponować wyraźniej działalność adwokacką biografowanego, czy ograniczać się do „suchego” tylko przedstawiania faktów, czy starać się o odtworzenie charakteru i „stylu” opisywanego, czy i w jakim zakresie należy uwzględniać prawo do indywidualnych ocen i sposobu pisania ze strony autorów biogramów, wreszcie jak należy oceniać inne słowniki jako źródła opracowań, a w szczególności, w jaki sposób traktować dane z Polskiego Słownika Biograficznego, który w odniesieniu do niektórych biogramów wyczerpał całkowicie dostępne źródła?

Szczegółowe zagadnienia dotyczące samej metody opracowania biogramów, kwestii, jakie należy w nich uwzględnić, oraz źródeł, z których najczęściej można korzystać, omówił zastępca redaktora Słownika adw. Tadeusz Burakowski (Szczecin). Zasadniczo należy uwzględnić trzy dziedziny: dane personalne, pracę zawodową adwokacką oraz osiągnięcia na polu niezawodowym. Niejednokrotnie trzeba się odnieść dość krytycznie do opublikowanych już źródeł i wyjaśniać zachodzące między nimi sprzeczności.

Jako pierwszy z dyskutantów zabrał głos prezes NRA dr Czeszejko-Sochacki. Oceniał on bardzo pozytywnie osiągnięcia Ośrodka Badawczego Adwokatury w zakresie prac historycznych, a w szczególności osiągnięcia w pracach nad Słownikiem. Słownik powinien być trwałym źródłem prawdziwych wiadomości o adwokaturze polskiej, a jednocześnie będzie on poważnym osiągnięciem naukowym środowiska. Materiały zebrane w toku prac nad Słownikiem będą mogły być wykorzystane do opracowania historii adwokatury. Prezes Czeszejko wskazał następnie na znaczenie dokumentalne protokołów posiedzeń rad adwokackich i historyczne znaczenie akt podręcznych niektórych procesów. Należałoby te materiały zabezpieczyć, a potem wykorzystać.

Adw. dr Edward Muszalski (Warszawa) scharakteryzował rozległe prace oddziału warszawskiego redakcji Słownika, wskazując na wielkie trudności, wynikające z braku większości materiałów archiwalnych. Podkreślił potrzebę zgromadzenia w biogramach wyczerpujących danych osobistych oraz uzupełniania ich przez odpowiednio dobrany materiał anegdotyczny, niejednokrotnie najlepiej obrazujący człowieka, a czasem i samo środowisko.

Adw. Karol Pędowski (Warszawa) przedstawił stanowisko oddziału warszawskiego redakcji Słownika, wypowiadającego się za zamieszczeniem w tym Słowniku

zyciorysów wszystkich adwokatów z Warszawy, którzy zostali zamordowani lub zamęczeni przez okupantów hitlerowskich. Ustalona lista tych adwokatów zawiera przeszło 720 nazwisk.

W dyskusji nad wnioskiem większość zebranych (m.in. adw. Bayer, adw. Suligowski, adw. Zaniemojski, sędzia Ponarski) wypowiedziała się przeciwko zbytnej dowolności w pojmowaniu pojęcia „wybitny”, dającego, jak wiadomo, „przepustkę” do Słownika. Zebrani uznali natomiast za konieczne szerokie uwzględnienie tematyki podniesionej przez adw. Pędowskiego w opracowaniu historii adwokatury.

Adw. Witold Bayer szerzej omówił podjęte już prace nad historycznym ujęciem działalności adwokatów i samorządu adwokackiego w okresie okupacji, dodając przy tym, że w dzisiejszym posiedzeniu uczestniczy ostatni dziekan konspiracyjnej Rady Adwokackiej w Warszawie adw. Bohdan Suligowski.

Adw. dr Ludwik Kohutek (Cieszyn) wskazał na brak dostatecznej dbałości o zabezpieczenie w adwokaturze bieżących materiałów o znaczeniu historycznym oraz na zaniedbania w archiwach rad adwokackich. Uważa za celowe, a nawet za wręcz konieczne, aby poszczególne rady, a być może i zespoły, prowadziły kronikę swej działalności.

Adw. dr Juliusz Leszczyński (Łódź) podkreślił znaczenie konsultacji naukowej przy podejmowanych pracach historycznych. Biogramy nie powinny być jedynie suchą notatką kronikarską, lecz bliżej przedstawiać osobowość i dawać ocenę biografowanego. Dyskutant wypowiedział się za pewnym liberalizmem zarówno w sprawie określania rozmiarów biogramów, jak i sposobu ich opracowywania przez poszczególne autorów.

Adw. Bohdan Suligowski (Gdańsk) poruszył podniesione w referacie zagadnienie dotyczące kwestii zamieszczania w Słowniku osób ocenianych zdecydowanie negatywnie (przykład: adw. Wendorff). Wbrew stanowisku referenta, adw. Suligowski zajął w tej mierze stanowisko negatywne. Natomiast odmienne zdanie w tej kwestii wypowiedział adw. Jerzy Zaniemojski (Szczecin) uważając, że Słownik, mający również charakter specjalistycznej encyklopedii, nie powinien pomijać tych osób, dając im — oczywiście — obiektywną, negatywną ocenę.

Adw. dr Andrzej Kiszka (Wrocław) podkreślił celowość zamieszczania w Słowniku biogramów również tych osób, co do których nie uda się zebrać pełnych informacji. W ten sposób Słownik może się przyczynić do podjęcia dalszych poszukiwań w tej mierze. Mówca wskazał na trudności związane z opracowaniem biogramów adwokatów śląskich z okresu przedrozbiorowego, a to ze względu na ogromne zafałszowanie historii Śląska przez historiografię niemiecką.

Sędzia Zenowiusz Ponarski (Szczecin) wypowiedział się za odrębnością opracowań Słownika i historii martyrologii okresu ostatniej wojny. Dyskutant wskazał na Słownik Pracowników Książki Polskiej jako typ słownika najbliższy przez nas opracowywanemu.

W zakończeniu tego punktu obrad zarówno adw. Bayer jak i adw. Łyczewek apelowali o jak najszerszą współpracę i propagowanie współpracy z redakcją Słownika, gdyż podjęta praca jest ogromna (przewiduje się około 1800 biogramów) i będzie mogła być wykonana planowo i dobrze tylko przy szerokiej pomocy ze strony środowiska adwokackiego.

W następnym punkcie obrad adw. Witold Bayer przedstawił dalsze zamierzenia Ośrodka w zakresie badań historycznych, wskazując przede wszystkim na pilną potrzebę opracowania ogólnej historii adwokatury.

W dyskusji obszernie wypowiedział się na ten temat adw. dr Zdzisław Krzemiński (Warszawa) stwierdzając, że istnieją dwie koncepcje opracowania historii adwo-

katury: obszernej, prawdopodobnie trzytomowej, i krótkiej o objętości około 15 arkuszy drukarskich. Pilne jest opracowanie przede wszystkim krótszej historii, do której napisania są już w zasadzie przygotowane źródła oraz dysponujący dostateczną znajomością tematu autorzy spośród adwokatów.

Adw. Łyczywek nadmienił, że istnieją trzy krótkie opracowania historii adwokatury polskiej, z których przynajmniej dwa wcześniejsze są prawie nieosiągalne (prace S. Cara, I. Lewina i S. Janczewskiego). Mimo swej niewątpliwej wartości wszystkie te prace przeceniają znaczenie zagadnień ściśle prawnych i ustrojowych adwokatury, natomiast nie rozpatrują historii środowiska w powiązaniu z otoczeniem społecznym i działalnością publiczną. Dopiero tak potraktowana historia adwokatury będzie żywą historią.

Wszyscy dalsi dyskutanci zgodnie podkreślili potrzebę pilnego przystąpienia do prac nad historią adwokatury.

Po zakończeniu dyskusji nad referatami uczestnicy sesji uchwalili jednogłośnie szereg następujących wniosków zaproponowanych przez adw. Witolda Bayera:

— by kierownictwo Ośrodka przedstawiło Prezydium NRA wniosek uchwały o zabezpieczeniu i gromadzeniu ze względu na cele archiwalne ważnych akt samorządu i akt procesowych,

— by Prezydium NRA zobowiązało rady adwokackie do przekazywania na rzecz Muzeum Adwokatury Polskiej ważnych dóbr kultury związanych z adwokaturą (pamiętniki, korespondencja, ważne dokumenty, publikacje itp.),

— by przy zachowaniu wszelkich wymagań tajemnicy zespoły adwokackie przekazywały do dyspozycji Ośrodka ważne akta procesowe mające znaczenie historyczne bądź to dla opracowań syntetycznych, bądź też dla opracowań typu pitavali, charakteryzujących pracę adwokacką.

Na wniosek adw. R. Łyczywka podjęto nadto uchwałę:

— by wystąpić do Prezydium NRA o zobowiązanie poszczególnych rad adwokackich do zewidencjonowania posiadanych przez nie druków dotyczących adwokatury, a wydanych przed r. 1939, oraz do przesyłania do Ośrodka w 2 egzemplarzach wszelkich wydanych bieżąco publikacji omawiających działalność i rolę adwokatury.

Zgodnie z dezyderatami zgłoszonymi w toku dyskusji uczestnicy sesji uchwalili:

— zalecić Ośrodkowi Badawczemu Adwokatury, by w najkrótszym czasie przystąpił do opracowania bibliografii adwokatury polskiej, wypełniającej luki w dotychczasowych opracowaniach Suligowskiego, Burakowskiego i Czaykowskiej,

— zalecić Ośrodkowi Badawczemu, by bezzwłocznie przystąpił do prac nad historią adwokatury polskiej, obejmującej cztery wyodrębnione okresy:

- 1) okres dawnej Polski do r. 1918,
- 2) okres od 1919 do 1.IX.1939 r.,
- 3) okres drugiej wojny światowej,
- 4) okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Po uchwaleniu wniosków adw. Witold Bayer zamknął przeszło pięciogodzinne obrady sesji.

Uczestnicy sesji w szeregu listów nadesłanych następnie do Ośrodka i do redakcji Słownika podkreślali interesujący przebieg sesji i jej dużą wartość dla oceny dotychczasowego dorobku Ośrodka i zaplanowania dalszych prac. Listy te zawierały również wiele merytorycznych uwag wiążących się z dyskusją przeprowadzoną na sesji.

Jerzy Saski